

Fler kunniga redaktörer behövs

På internet är allt nu så tillgängligt att det i längden blir otillgängligt. Det är här journalistikens chans och uppdrag i framtiden ligger. Ansvariga redaktörer måste våga vägleda i nyhetsurval och prioriteringar, skriver Anders Mellbourn.

Förändring är mantrat i all diskussion om medier och journalistik. Det är ofrånkomligt och självklart för en bransch där både de ekonomiska och tekniska förutsättningarna förändrats i grunden de senaste årtiondena.

Märkligt är ändå hur mycket som går igen i diagnosen av problem och föreslagna botemedel. För i dagarna 50 år sedan lanserade sig Stockholms-Tidningen, redan i dödsryckningar, som tv-ålderns tidning. Tanken var att den då fortfarande enkanaliga televisionen hade blivit svenskarnas naturliga mötesplats och att dagspressen måste anpassa sig till detta.

Före tv hade dagstidningarna varit rädda för nyhetskonkurrensen från radion. Ännu till mitten av 1950-talet lyckades de förhindra dåvarande Radiotjänst att ha ett eget nyhetsprogram. Hotet från en snart alltmer expanderande television i flera kanaler och så småningom per satellit upptog alla redaktionsledningarna fram till början av 1990-talet. Då upphävdes public service-monopolet för tv och därmed annonsmonopolet för dagspressen. Stolen drogs undan för förstetidningarnas dittills närmast självklara lönsamhet. Och så kom ovanpå allt detta den förändringsvåg vi fortfarande står mitt i, webb och internet med snart all information omedelbart tillgänglig för alla med hyggliga it-insikter. Åtgärdsparollerna från ägare och redaktionsledningarna har genom årtiondena varit anmärkningsvärt likartade: kortare texter, mer personliga texter, mer praktisk instrumentell journalistik, bättre presentationer, fler och samordnade ”plattformar” (både papper, webb, radio och tv) och rationaliseringar i produktionen, där till och med en hel yrkesgrupp, grafikerna, fått stryka på foten.

Men det har också hela tiden talats om kvalitetsutveckling. Tidningens konkurrensfördel är att den kan ge plats för de stora välskrivna reportagen med högklassiga bilder. Tidningen ska arbeta med egen grävande journalistik för att få fram egna avslöjande nyheter. Den ska ge fördjupning, bakgrund, sammanhang, kommentarer och analys. Utvecklingens kritiker säger intressant nog ungefär samma sak. De klagar på att personalneddragningar och ekonomiska besparingsprogram dragit undan resurserna för stora reportage, nyhetsgrävande och kompetenta kommentarer och bakgrunder.

För den som hyggligt dagligen följer de etablerade medierna och de nya publikationer som vuxit fram är det inte alltid så lätt att känna igen sig i problembilden. Den egna grävjournalistiken kommer nästan varje morgon först i Sveriges Radio och dominerar anmärkningsvärt ofta papperstidningarnas förstasidor. Reportage tar ordentlig plats på helgerna. Olika vinjetterade krönikörer och kommentatorer är där för att ge oss bakgrund och sammanhang. Ta här till nya reportagetidskrifter och nyhetsmagasin som Filter eller Fokus.

Vad både besparingsjagande ledningar och journalistikens kritiker ofta förenas i är däremot en ibland närmast föraktfull inställning till grunderna för verksamheten, nyhetsförmedlingen. Nyheter anses vi hela tiden få någon annanstans, nyhetsflödet

består av snuttar och redovisningsplikt är ett skällsord. Nyheter sägs vara tillgängliga för alla och journalisterna har inte längre tolkningsföretråde.

Må så vara. Men problemet för medborgarna i det moderna informationssamhället är nog faktiskt att allt nu är så tillgängligt att det i längden blir otillgängligt. Visst kan nästan alla hitta allt på nätet och det samtidigt som det sker. Men efter ett tag är vi inte så många som orkar och har lust att själva navigera fram i det oöverblickbara flödet.

Det är här journalistikens chans och uppdrag i framtiden ligger. Ansvariga redaktörer måste vara just ansvariga och ha kunskaper och auktoritet för att våga vägleda i nyhetsurval och prioriteringar. Och här brister det. Jakten på uppföljningar är så uppskruvad att vi får kommentaren innan vi fått veta vad som hänt. Förstasidor i papper eller spalttoppar på webben visar alltför sällan på det mest väsentliga.

Till en del har problemen teknisk grund. Gamla broadsheet-redaktörer tycks fortfarande inte vara riktigt hemma i tabloidformaten. I och för sig förnämliga integrerade planerings- och produktionssystem blir alltför ofta en tvångströja i verksamheten. Det ständiga inflödet på webben skiljer inte på stort och smått. Djupare sett är det – för att vara högtidlig – en fråga om bildning och moral. Visst är det svårare i dagens både mer individualistiska och mångkulturella samhälle att hitta konsensus om vad som är viktigt. Nyhetsvärderingen kan och ska inte vara densamma överallt. Men just därför måste den tas på allvar.

Riktig nyhetsvärdering kräver mycket och kostar. Den innefattar bred kunskap om samhälle, kultur och historia, skarpsinne för att kritiskt värdera källor och informationsförmedlare, omdöme för att våga respekt för personlig integritet mot allmänintresse, fantasi för att upptäcka nya sammanhang och kloket och mod för att fatta att det förhatliga redovisningskravet och den enklaste händelsenyhet någon undantagsgång till och med kan vara viktigare än den egna framgrävda nyheten.

Här ligger grunden för journalistisk kvalitet.

ANDERS MELLBOURN

prefekt vid Institutionen för mediastudier, Stockholms universitet, tidigare bland annat chefredaktör för Dagens Nyheter

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fler-kunniga-redaktorer-behovs_8003794.svd